

Till: Utbildningsdepartementet
u.registrator@regeringskansliet.se

Den 19 oktober 2023

Dnr. U2023/01467)

BFUFs inspel till regeringens forsknings- och innovationspolitik

Besöksnäringens forsknings- och utvecklingsfond (BFUF) välkomnar regeringens initiativ att ta emot inspel till regeringens forskningspolitik.

Sammanfattning av BFUFs tre konkreta förslag på forsknings- och innovationspolitiska insatser

- 1. Öka besöksnäringen kraft att bidra till samhällsomställningen genom FoI satsningar** – inte minst genom satsningar på Hum/Sam.
Statens FoI-politik bör öka besöksnäringens förmåga att bidra till hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling i hela landet. Förslagsvis genom att investera minst tre procent av de statliga FoI-myndigheternas satsningar på riktade insatser mot besöksnäringen (besöksnäringen bidrar med minst tre procent till Sveriges BNP).
Ge i uppdrag till Formas och Forte att genom sina strategiska forskningsprogram bidra till besöksnäringen genom forskningsprojekt och forskarskolor.
Ge Formas, Vinnova och Energimyndigheten ett speciellt uppdrag och riktade medel att inom ramen för Impact Innovation stärka besöksnäringens bidrag till klimatomställningen, hållbara städer och genomförandet av Agenda 2030.
- 2. Öka nyttiggörande och skapa brygga mellan akademi och näringsliv** - ge relevanta FoI myndigheter (Vinnova, Formas, Forte t ex) i uppdrag att i samordning med lärosäten och i samverkan med besöksnäringens parter forma en nationell plattform/struktur jämförbar med andra branschens forskningsinstitut.
- 3. Kompetensförsörjning i fokus** - stimulera och öka arbetslivsanknytningen i forskningsprogram och i den högre utbildningen genom samverkan med besöksnäringens organisationer och företag för att möta den ökade efterfrågan på kompetens om och inom besöksnäring. Arbetsmarknaden i Sverige förändras i snabb takt och ställer krav på ny kompetens hos medarbetarna för att klara helt eller delvis nya arbetsuppgifter. Det är viktigt att akademisk forskning även bidrar till att göra det möjligt att ställa om organisationer, företag och medarbetare för att möta framtida kompetensbehov.

Besöksnäringens forsknings- och utvecklingsfond – parternas initiativ

BFUF, bildades i december 2009 av Visita, svensk besöksnäring och Hotell och restaurangfacket (HRF) fackförbundet Unionen är adjungerad i BFUFs styrelse. BFUFs syfte är att utgöra resurs för vetenskaplig forskning, innovation och utvecklingsarbete som kommer

besöksnäringens företag och anställda till gagn. BFUF har sedan starten investerat över 100 miljoner kronor i över 60 forsknings- och utvecklingsprojekt.

BFUF har tagit emot och granskat över 200 förslag på besöksnäringens relevanta vetenskapliga projekt. Fonden verkar strategiskt för att tydliggöra besöksnäringens utvecklingsbehov och dess möjligheter och samhällsroll för att kunna bidra till en hållbar utveckling. BFUF arbetar med att kommunicera och nyttiggöra resultat av våra och andras projekt samt kartlägger kontinuerligt besöksnäringens relevanta forskning och forskare inom området i Sverige. Fonden har strategiska samarbeten med företag, andra branschorganisationer, forskare, lärosäten, statliga och privata forskningsfinansiärer liksom med myndigheter.

Besöksnäringens bidrag till och roll i samhället

Besöksnäringen utgör en betydande del av Sveriges tjänstesektor. Besöksnäringen har en stor och underutnyttjad potential att bidra till innovation för omställning till ett hållbart Sverige och att stärka vår nationella attraktionskraft.

Upplevelserelaterad konsumtion, produktion och sysselsättning har ökat i betydelse under senare år. 2019 uppgick hushållens konsumtion av upplevelser till nästan 600 miljarder kronor, vilket var en ökning med 75 procent sedan 2010. Det är viktigt att se potentialen av denna konsumtion för omställningen till resilienta samhällen. Utöver sin ekonomiska vikt, direkt och indirekt, bär besöksnäringen och upplevelseproduktion en väsentlig samhällsroll – genom att bidra med kreativitet, innovation, mötesplatser, demokrati och kunskap. Besöksnäringen bidrar till att utveckla attraktiva och hållbara samhällen – det vi vill kalla "liveable places" - platser där vi som människor mår bra av att verka och bo.

Under de senaste decennierna har Sveriges internationella attraktionskraft stärkts, och de traditionella styrkeområdena råvaror, teknikutveckling och tillverkningsindustri har kompletterats med ett bredare anslag, drivet av den gröna omställningen, kreativitet, innovation och tjänsteutveckling. Detta har inte bara utvecklat nya styrkeområden i sig självt, utan även bidragit till att stärka svensk tillverkningsindustri.

Trenden att samverka mellan kreativa-, tjänste- och industrisektorer för att accelerera omställning och driva fram resiliens kan ses även globalt. Ett bra exempel är att EUs ramprogram för forskning och innovation, Horisont Europa, har avsatt €2,8 miljarder inom Pelare 2 / Kluster 2, *Kultur, kreativitet och inkluderande samhällen*, för att explicit möta globala utmaningar och stärka europeisk konkurrenskraft. Agenda 2030 belyser frågeställningen i ett flertal av sina 17 mål liksom New Europa Bauhaus, ett interdisciplinärt EU initiativ som kopplar samman den gröna omställningen med platsutveckling. Senast i sommaren 2022 lanserades den senaste KIC-satsningen (Knowledge Innovation Community) med en satsning på kulturella och kreativa branscher. EIT Culture & Creativity ska förbättra samhället, bidra till ökad konkurrenskraft och tillväxt samt generera nytta även inom andra branscher och segment. Det finns även diskussioner inom EU att etablera ett närliggande KIC-program, med fokus på besöksnäring och turism.

Sverige har varje år många besökare som söker sig till natur, kultur, storstäder, olika evenemang och som kommer för att yrkesmässigt utveckla kunskap och relationer. Relaterat

till allmän konkurrenskraft har Sverige ett bra rykte, och besöks regelbundet av affärspartners, samhällsaktörer och akademi för att samarbeta med näringsliv, ledande offentliga aktörer och universitet. Men från att ha betraktats som ett föregångsland ur många perspektiv, har bilden av Sverige utmanats under senare år, allmänt kring trygghetsfrågor, men även kring utmaningar att locka kvalificerad arbetskraft till en växande industri och offentlig sektor. Det finns risker med detta, företag kan välja att etablera utveckling, forskning och innovation, samt även produktion, på andra platser globalt än i Sverige.

Om Sverige ska kunna bibehålla, och stärka, sin nuvarande position, och även ta del av strategiska satsningar inom Horisont Europa, krävs ett utökat fokus på att utveckla Sveriges besöksnäring och att ta tillvara dess förmåga och potential att tillsammans med kulturella och kreativa näringar bidra till innovation, grön omställning, ökad biologisk mångfald, hållbar social utveckling och svensk attraktionskraft att locka internationell talang och investeringar.

Vilka satsningar på FOI behövs?

Vi efterlyser satsningar på forsknings- och innovation som undersöker och påvisar hur besöksnäringen kan ta en roll i utvecklingen av förutsättningarna för välfungerande och attraktiva samhällen.

Läget och utmaningar för besöksnäring relevant forskning och innovation

BFUFs kartläggning *På gång* ger en bild av pågående svensk forskning om turism och besöksnäring under 2021. Datainsamlingen gjordes i samverkan med svenska lärosäten mellan oktober 2021 och januari 2022. Genom denna kartläggning fann vi 170 pågående forskningsprojekt inom besöksnäring under 2021. Detta är en positiv utveckling jämfört med 130 inrapporterade projekt 2019 och 40 projekt 2015. Den totala finansieringen av projekt 2021 är cirka 97,5 miljoner kronor, varav den externa finansieringen (den som inte lärosätena själva bidrar med) är cirka 81,3 miljoner kronor. De största externa finansiärerna var under 2021; Formas (18,3 mnkr), ERUF/Intereg (13,1 mnkr), Mistra (12,5 mnkr) och BFUF (8,6 mnkr).

Antal projekt i förhållande till total finansiering tyder på att många projekt är små eller korta. Det kan också tyda på att en del av lärosätenas egen finansiering inte alltid är medräknad i rapporteringen. Det förekommer ett fåtal större projekt-satsningar, nämligen de som var finansierade av Mistra och Formas.

Läget tycks på flera plan vara bättre 2021 än vid BFUFs kartläggningar 2013, 2015 och 2019. Men, det är fortfarande inte optimalt. Det behövs en mer stabil kritisk massa i form av mer forskningsmedel och fler forskare med framför allt inriktning mot Hum/Sam som studerar besöksnäring och turism.

Flertalet projekt handlar om att beskriva en problematik eller hur läget ser ut, men få kommer hela vägen fram till lösningar som kan nyttiggöras i företag, organisationer och samhälle.

Samhället står inför omvälvande förändringar genom de gröna och digitala omställningarna. Den snabba utvecklingen, inte minst inom artificiell intelligens är ett område där Hum/Sam har en viktig uppgift som brygger mellan teknik och människa. Nyttiggörandet av forskning från Hum/Sam ges inte samma förutsättningar som andra områden.

Det behövs också en dialog om strategiska inriktningar, som om vilken kunskapsutveckling som behövs för att besöksnäring och turism ska kunna bidra till en mer hållbar samhällsutveckling.

Svensk satsning på forskning och innovation behöver gynna besöksnäringen

Sverige är ett av de länder som satsar mest på forskning och innovation. Kunskapsutveckling om besöksnäring och turism behöver hänga med. Av de större nationella finansiärerna är det endast Formas som finansierade besöksnäringens relevanta forskning i nämnvärd omfattning under 2021. Vetenskapsrådet, Forte och Vinnova investerade totalt mindre än 1 000 000 kronor under 2021. I princip ingen del av de 7 miljarder som Vetenskapsrådet delar ut varje år främjar kunskapsutveckling som tydligt gynnar besöksnäringen.

Givet det faktum att de nationella forsknings- och innovationsmyndigheter har en så begränsad erfarenhet av besöksnäringens relevanta forskning och de utmaningar som området har, finns det skäl att reflektera över om rätt beslut rörande de utökade statliga FoU-resurserna kan fattas så att de också kommer till nytta för uppbyggnad av svensk besöksnäringen, en sektor som drabbades hårt av pandemin.

FoI för att stärka företagen

Det finns flera viktiga anledningar till att synliggöra pågående forskning. Den säger något både om besöksnäringens roll i samhället och om vilka teman som prioriteras. Vi ser ett fortsatt stort behov av forskning och utveckling som kan stärka företagen i besöksnäringen, till exempel med fokus på lönsamhet, organisationsutveckling eller affärs-, service- och produktutveckling. I en bransch som ska växa i internationell konkurrens och samtidigt hantera transformationen till grön omväxling kommer ställas krav på att både destinationer, företag och professioner och ledarskap utvecklas. Utbildningar på alla nivåer behöver ha ett bra och vetenskapligt baserat kunskapsinnehåll. Gapet mellan näringsliv och akademi behöver minska och samverkan mellan besöksnäringens företag och akademin öka. Forskare och bransch behöver mötesplatser för konstruktiv dialog mellan näringsliv, akademi och offentliga aktörer.

Tre konkreta förslag på forsknings- och innovationspolitiska insatser

1 Öka besöksnäringen kraft att bidra till samhällsomställningen genom

FoI satsningar – inte minst genom satsningar på Hum/Sam.

Statens FoI-politik bör öka besöksnäringens förmåga att bidra till hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling i hela landet. Förslagsvis genom att investera **minst tre procent** av de statliga FoI-myndigheternas satsningar på riktade insatser mot besöksnäringen under 2024-2030 (besöksnäringen bidrar med minst tre procent till Sveriges BNP).

Ge i uppdrag till Formas och Forte att genom sina strategiska forskningsprogram bidra till besöksnäringen genom forskningsprojekt och forskarskolor.

Ge Formas, Vinnova och Energimyndigheten ett speciellt uppdrag och riktade medel att inom ramen för Impact Innovation stärka besöksnäringens bidrag till klimatomställningen, hållbara städer och genomförandet av Agenda 2030.

2 Öka nyttiggörande och skapa brygga mellan akademi och näringsliv

Ge relevanta FoI myndigheter (Vinnova, Formas, Forte t ex) i uppdrag att i samordning med lärosäten och i samverkan med besöksnäringens parter forma en nationell plattform/struktur jämförbar med andra branschens forskningsinstitut.

3 Kompetensförsörjning i fokus

För att klara kompetens- och kunskapsförsörjningen och säkra näringslivets FoI investeringar i behöver det offentliga forskningssystemet spegla näringslivets och arbetsmarknadens styrkeområden. Stimulera och öka arbetslivsanknytningen i forskningsprogram och i den högre utbildningen genom samverkan med besöksnäringens organisationer och företag för att möta den ökade efterfrågan på kompetens om och inom besöksnäring. Arbetsmarknaden i Sverige förändras i snabb takt och ställer krav på ny kompetens hos medarbetarna för att klara helt eller delvis nya arbetsuppgifter. Det är viktigt att akademisk forskning även bidrar till att göra det möjligt att ställa om organisationer, företag och medarbetare för att möta framtida kompetensbehov.

BFUF och branschens parter kan bidra

BFUF och branschens parter kan och vill samverka så att FoI stärker besöksnäringens bidrag till hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling i hela Sverige. Detta kan vi bland annat göra genom:

- rådgivande och referens för formulering av forskningsprogram och utlysningar
- kunskap om besöksnäringens behov och möjligheter
- erbjuda våra nätverk inom akademien och branschen för rekrytering av kompetens till programråd och bedömggrupper
- att koppla samman med och kommunicera till besöksnäringens företag och anställda
- medfinansiering

Beslut i detta yttrande har fattats av BFUFs styrelse den 26 september.

Stina Algotson

Jonas Siljhammar

Vd BFUF

Ordförande BFUF

Kopia: Näringsdepartementet

Referenser

- Bergström, Ola, 2021, FE rapport 2021-442, *Vägar till hållbar tillväxt, en förstudie om framtidens upplevelseindustri*, Göteborgs universitet, Handelshögskolan
- BFUF-rapport #19 *På gång – svensk forskning om turism och besöksnäring* <https://bfuf.se/publikationer/> välj BFUF-rapporter
- 2021SOU 2017:95 *Ett land att besöka – En samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring*
- *Högre utbildnings arbetslivsanknytning – en studie av andra länders satsningar*, Tillväxtanalys Svar Direkt 2016:11
- BFUF-rapport # 13 *Hur går det för oss?* <https://bfuf.se/publikationer/> välj BFUF-rapporter
- BFUF-rapport # 8 *Tillväxtbransch i förändring* <https://bfuf.se/publikationer/> välj BFUF-rapporter